

Complexnummer: 508651

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

H. Fredericus

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

508652, 508653, 508654

Woonplaats

Steggerda

Gemeente

Weststellingwerf

Provincie

Friesland

Hoofdadres van hoofdobject

Pepergaweg 45, 8395 PB Steggerda

Complexomschrijving

Inleiding

Het kerkelijk complex bestaande uit de rooms-katholieke KERK gewijd aan de H. Fredericus, PASTORIE en CALVARIEBERG is gebouwd naar ontwerp van Wolter te Riele. De voorbereidingen voor het ontwerpen van een nieuwe kerk begonnen in 1920. De architect ervan, Wolter te Riele, was een traditionalist die tot zijn overlijden in 1937 een aanhanger bleef van de neogotische bouwtrant. Om budgettaire redenen werden een aantal bezuinigingen in het plan aangebracht, waarvan het reduceren van het aantal zitplaatsen in de kerk, van 600 naar 425, in architectonisch opzicht de belangrijkste was. Het complex is gebouwd op een rechthoekig perceel. Op het terrein zijn gerealiseerd: de kerk, de pastorie een nieuwe begraafplaats. Kerk en pastorie liggen ruim teruggedrooid van de weg en worden daarvan gescheiden door een hekwerk, met bakstenen hekpijlers. Rond de gebouwen en binnen het hek werd een processiepark ingericht, waarvan het padenbeloop is verdwenen, maar de beplanting gedeeltelijk is bewaard. De begraafplaats is ten noorden van de kerk aangelegd. Toen de huidige Neo-gotische kerk te Steggerda in 1921 was voltooid werd de Waterstaatskerk op de historische lokatie aan de Overburen verlaten. Na de Reformatie in 1580 consolideerden de missie-activiteiten van de katholieken zich in de provincie Friesland globaal ten zuidwesten van de lijn Harlingen-Leeuwarden-Wolvega. In het uiterste zuiden van de provincie, op de grens met Overijssel ontstond tussen 1657-1693 een afsplitsing van de statie Steenwijkerwold te Overburen, een buurschap nabij Steggerda. De schuilkerk in een schuur werd in 1839 vervangen door een Waterstaatskerk. Die kerk is thans gesloopt; op de plaats van de oude statie staat nog wel de voormalige pastorie en ligt in het struweel de oude begraafplaats (1839).

Omschrijving

Hoofdobject van het kerkelijk complex is de Katholieke KERK, gewijd aan de H. Fredericus. De kerk werd in 1921 gebouwd naar ontwerp van architect Wolter te Riele in een stijlvariant van de Neo-gotiek. De gevels van de kerk zijn opgetrokken in donkerbruine bakstenen. Inwendig is het een laat voorbeeld van de vermenging van stucadoors- en baksteenneo-gotiek, waarbij een lichtere kleur baksteen is toegepast. De kerk is gebouwd door het aannemersbedrijf Gebroeders Koenders uit Enschede.

Het INTERIEUR van de kerk werd opnieuw geschilderd in de periode 1976-1981. In 1993 is de leibedekking van de kerk vervangen door schubleien in Maasdekking; vermoedelijk zijn bij het herbeleggen van het dak enkele houten dakkapellen op de pseudotransepten verwijderd.

De PASTORIE behorende bij de Katholieke kerk te Steggerda is in 1920 ontworpen door Wolter te Riele en in 1921, met enige wijzigingen ten opzichte van het ontwerp uit 1920, gebouwd door de aannemers-parochianen Lambert ten Kampe en J. van der Vegt. Het exterieur werd in dezelfde bakstenen opgetrokken als de kerk.

Aan de oostzijde van de niet beschermde begraafplaats ten noorden van de Katholieke kerk ligt een opgeworpen aardhoop met daarop een beeldengroep, een zogeheten CALVARIEBERG. Een dergelijke beeldengroep is typerend voor een katholieke begraafplaats. De beelden zijn vervaardigd in 1926 door H. Moors te Kevelaer (Duitsland).

Waardering

Het complex van de parochie gewijd aan de H. Fredericus werd in 1920 ontworpen door Wolter te Riele. Met enige wijzigingen in het oorspronkelijke ontwerp werd het in 1921 gebouwd. Het bestaat uit de kerk en de pastorie met hekwerk en is in 1926 aangevuld met een Calvarieberg op de begraafplaats. Het complex vormt een eenheid die van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang is:

- als bijzondere uitdrukking van een historische ontwikkeling, in het bijzonder de kerkgeschiedenis van dit gebied,
- als laat voorbeeld van de doorwerking van de neo-gotische traditie,
- als exemplarisch voorbeeld van deze traditionalistische uitwerking van de late Neo-gotiek van de architect Wolter te Riele,
- als sober uitgevoerde variant van de voormalige kerk te Montfort en de Sint Jan op Pathmos in Hengelo,
- vanwege de redelijke mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp als geheel en van de onderdelen ervan,
- vanwege de bijzondere betekenis van de kerk als markant herkenningspunt in de omgeving,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van het exterieur van kerk en pastorie,
- vanwege de zeer hoge mate van gaafheid van het interieur van kerk,
- als exemplarische voorbeeld van een Calvariegroep op een Friese katholieke begraafplaats,
- vanwege de redelijke mate van zeldzaamheid van een Calvariegroep op regionaal niveau.

Monumentnummer*: 508652

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 3 november 1998
Kadaster deel/nr: 9346/5

Monumentnaam**

H. Fredericus

Complexnummer

508651

Complexnaam

H. Fredericus

Woonplaats*

Steggerda

Gemeente*

Weststellingwerf

Provincie*

Friesland

Straat*

Pepergaweg

Nr*

45

Toev.*

Postcode*

8395 PB

Woonplaats*

Steggerda

Situering

Locatie

Pepergaweg

47

8395 PB

Steggerda

Kadastrale gemeente*

BLESDIJKE

Sectie*

D

Kad. object*

739

Appartement

Grondperceel

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Hoofdobject van het kerkelijk complex is de Katholieke KERK, gewijd aan de H. Fredericus. De kerk werd in 1921 gebouwd naar ontwerp van architect Wolter te Riele in een stijlvariant van de Neo-gotiek. Wolter te Riele was in dit opzicht een traditionalist die tot zijn overlijden in 1937 een aanhanger bleef van de neo-gotische bouwtrant. Het ontwerp voor de kerk dateert uit 1920 en is sterk verwant aan dat van de voormalige kerk van Montfort (Zuid Limburg), die in de oorlog is verwoest. De bouw werd in september/november van 1920 gegund aan de gebroeders Koenders uit Enschede. De kerk diende als vervanging van de schuilkerk uit 1839, die elders (Overburen) was gebouwd.

Enkele INTERIEURONDERDELEN, waaronder enige heiligenbeelden, de preekstoel, het doopvont en het hoofdaltaar van de oude kerk zijn opnieuw gebruikt in de huidige kerk. Het INTERIEUR van de kerk en het beeld van de H. Fredericus werden opnieuw geschilderd in de periode 1976-1981. In 1993 is de leibedekking van de kerk vervangen door keramische leien; vermoedelijk zijn bij het herbeleggen van het dak enkele houten dakkapellen op de pseudotransepten verwijderd.

De luidklokken in de toren zijn voor de bescherming van ondergeschikt belang. Buiten de bescherming van rijkswege valt de aanbouw voor de verwarmingsinstallatie, wegens te geringe architectonische waarde.

Omschrijving

De kerk ligt ruim teruggedrooid van de straatweg, aanvankelijk omgeven door een processiepark, en van de weg gescheiden door een smeedijzeren hekwerk op een gemetseld keermuurtje. De uiteinden van het hekwerk zijn pikhaakvormig en op de stijlen kromstafvormig. Het oorspronkelijke toegangshek naar de kerk is later verplaatst naar de ingang van het kerkhof. De kerk heeft globaal een rechthoekige grondvorm met een lengte van vijf raamtraveeën: aan de westzijde met een versmald portaaltravee en aan de oostzijde met een driezijdig gesloten koor, geflankeerd door twee kleinere meerhoekige zijkapellen. Uitwendig lijkt het kerkgebouw een kruiskerk vanwege de sprongsgewijze, hoger opgetrokken schijntransepten die echter ten opzichte van de gevelwand nauwelijks risaleren en door het plaatsen van een toren op de 'viering'. Inwendig wordt door middel van de lichttoetreding via de dakkapellen met een pseudogalerij een lichtbeuk nagebootst. De kerk is opgetrokken in donkerbruine bakstenen op een trasraam van donkerbruine klinkers met een rollaag. De zijgevels worden horizontaal geleed door eenmaal versneden steunberen en lisenen. Langs de onderdorpels en gevellijsten zijn decoratieve metselverbanden toegepast, zoals ondermeer muizetand, gewone tand en door verticaal metselwerk in reliëf. Alle vensters zijn spitsboogvormig en hebben gebrandschilderde glas-in-loodramen.

Het kerschip wordt gedekt door een ingezwenkt zadeldak, de pseudotransepten door zadeldaken en de abscis en de zijkapellen door meezijdige tentdaken. De nokhoogte van het portaaltravee en het koortravee zijn aanmerkelijk lager dan die van het schip. In de knik van de dakschilden van het schip, zowel aan de noord- als aan de zuidzijde, staan twee bakstenen dakkapellen onder zadeldak met twee spitsbogige vensters met glas-in-lood. Op de pseudotransepten staat nog één van de oorspronkelijk vier kleine, houten dakkapellen. In het oostelijk dakschild van het koor is een identieke houten dakkapel aangebracht. De zeskante toren heeft een ingezwenkte zeszijdige spits belegd met leien in Rijndekking en bekroond door een smeedijzeren kruis met weerhaan. Smeedijzeren kruisen staan ook op de nok boven het portaaltravee en op de koningsstijl van het koor.

De westgevel wordt horizontaal geleed door twee lijsten en vlechtingen in de geveltop. Boven de toegang is een groot spitsboogvormig drielichtvenster en aan weerszijden van het portaal zijn smalle spitsboogvormige vensters in een spitsbogig spaarveld over de gehele gevel. Het eenbeukige portaaltravee heeft een verdiepte toegang met een porte brisee en gesmeed hang- en sluitwerk. Het portaal heeft een graatgewelf. Aan weerszijden van het portaal zijn zij-ingangen; die aan de noordzijde geeft toegang tot de doopkapel.

De zuidgevel springt ter hoogte van de pseudotransept enigszins naar voren en heeft daar grote spitsboogvensters, elk in een dubbel spitsboogvormig spaarveld. Aan de zuidelijke zijkapel is de sacristie aangebouwd. Deze is opgetrokken in donkerbruine bakstenen onder schilddak; de ramen zijn spitsboogvormig. De oostzijde van de kerk wordt gevormd door de gevels van de zijkapellen en het koor. De gevels worden verticaal geleed door een tandlijst onder de afzaten van de spitsboogvensters. Het bovenste gedeelte van de gevels van het koor wordt op de hoeken versterkt door lisenen, waarvan de bovenste gedeelten verdiept in de gevel zijn gemetseld. In de bovenste helft van de gevels spitsboogvensters met glas-in-loodramen. De onderste helft van de gevels zijn onversierd. Op de koningsstijlen van de zijkapellen zijn opengewerkte, zinken bekroningen.

De noordgevel springt ter hoogte van de pseudotransept enigszins naar voren en heeft daar grote spitsboogvensters elk in een dubbel spitsboogvormig spaarveld.

De vieringtoren heeft op de hoeken van de zes zijden versneden steunberen, waarvan de bovenste gedeelten verdiept in de gevel zijn gemetseld. Aan alle zijden zijn spitsboogvormige galmgaten in een spitsboogvormig spaarveld met een kruismotief in het lunet. In de toren bevindt zich een ijzeren klokkenstoel met drie luidklokken uit 1948 en twee uit 1949, gegoten door de fa. Petit & Fritsen te Aarle Rixtel.

Het INTERIEUR van de kerk is in hoge mate oorspronkelijk.

De ruimtelijke geleding is driebeukig en volgens het gebonden stelsel. De lage zijbeuken met een variatie op het kruisribgewelf worden van het hogere middenschip met kruisribgewelven gescheiden door scheibogen en bakstenen kolommen. Het verhoogde priesterkoor is later tot in de 'viering' doorgetrokken, waardoor een aantal kerkbanken naar achteren is verplaatst. De kerkvloer is betegeld. De wanden zijn uitgevoerd in schoon metselwerk van lichtbruine bakstenen; in het koor zijn de wanden verlevendigd door spitsbogige spaarvelden met schilderijen in de lunetten aan weerszijden van het altaar. De voorstellingen verwijzen naar de eucharistie (Offer van Abraham en Offerande Melchisedek; gerestaureerd M. Kuipers, 1980) en door de decoratieve toepassing van groene pigment op de bakstenen. De gewelven zijn gepleisterd en voorzien van beschilderingen: in de zwikken van het middenschip en de zijbeuken zijn bloemmotieven aangebracht en in de zijschepen verder nog engelen met banderollen. Het plafond in de 'viering' bestaat uit een netgewelf. In het priesterkoor is een sterrenhemel geschilderd met op de sluitsteen de afbeelding van het Lam Gods. De gekleurde glas-in-loodramen in de zijbeuken hebben voorstellingen naar de teksten van de acht zaligspreekingen, elk verbeeld door een heilige met attribuut. In de ramen van het pseudo-transept aan de noordzijde zijn twee voorstellingen uit het leven van de kerkpatroon de H. Fredericus en aan de zuidzijde bevatten de twee ramen voorstellingen van de H. Familie en de H. Jozef, beide vervaardigd in 1921 met de melding van de schenkers.

De koorramen hebben voorstellingen van engelen en scènes uit het Nieuwe Testament: de Annunciatie, de Geboorte, Gethsemane, de Kruisiging, de Verrijzenis en het Pinksterwonder.

In de Mariakapel verbeelden de glas-in-loodramen episoden uit het leven van Maria: het huwelijk van Joachim en Anna, de geboorte van Maria, de twaalfjarige Jezus in de tempel en de kroning van Maria. In de Jozefkapel verbeelden de glas-in-loodramen episoden uit het leven van Jozef: het huwelijk van Jozef en Maria, de vlucht naar Egypte en het sterfbed van Jozef.

De INTERIEURONDERDELEN van de kerk zijn te verdelen in drie groepen: die welke afkomstig zijn uit de oude kerk aan de Overburen, die welke gemaakt zijn voor de kerk en kort na de voltooiing ervan zijn opgesteld en die welke eerst veel later aan het interieur zijn toegevoegd. Tot de eerste groep behoren de neogotische preekstoel (1872) en het neogotische houten doopvont in de kapel aan de noordwestzijde, beide vermoedelijk vervaardigd door pastoor Johannes Schutte (1859-1885) met gebruikmaking van reeds bestaande heiligenbeeldjes. Voor de kerkinrichting vervaardigd zijn ondermeer: de genummerde banken (1/4-21), de neo-renaïssancistische biechtstoelen in de 'transepten', een gepolychromeerd neogotisch triomfkruis, de 14 ingelijste kruiswegstaties (Jos Pauels, Kevelaer 1924), de gepolychromeerde heiligenbeelden aan de pijlers van de viering van de H. Isidorus en de H. Fredericus (H. Moors, Kevelaer 1924/1925), het hoogaltaar met een bronzen retabel van de firma Gebr. Roosmalen (Utrecht);

op het zangkoor aan de westzijde een (niet monumentaal) orgel in Neo-renaissancistische kas. Eenklaviers orgel gemaakt door onbekende bouwer in de tweede helft van de 19e eeuw. De orgelkas is niet van waarde uit het oogpunt van monumentenzorg. Eerst later aan het interieur toegevoegd zijn het retabel op het Maria-altaar en de kroonluchters.

Tot de nevenruimte van de kerk behoort de sacristie met de kleedkamers van de celebrant en misdienaars. Tot de oorspronkelijke inrichting daarvan behoren ondermeer de neo-gotische losse en vaste kasten (onder meer paramentenkast) en piscina.

Waardering

De Katholieke kerk van Wolter te Riele uit 1921 is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een historische ontwikkeling, in het bijzonder de kerkgeschiedenis van dit gebied,
- als laat voorbeeld van de doorwerking van de neo-gotische traditie,
- als exemplarisch voorbeeld van deze traditionalistische uitwerking van de late Neo-gotiek van de architect Wolter te Riele,
- als sober uitgevoerde variant van de voormalige kerk te Montfort en de St. Jan op Pathmos in Hengelo,
- vanwege de redelijke mate van esthetische kwaliteit van het ontwerp,
- als essentieel onderdeel van een groter complex dat van cultuurhistorisch belang is op bovengemeentelijke schaal,
- vanwege de bijzondere betekenis van het object als markant herkenningspunt in de omgeving,
- vanwege de zeer hoge mate van gaafheid van het interieur,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van het exterieur.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Erfscheiding(D)

Functie

Kerk

Erfscheiding(D1)

Monumentnummer*: 508653

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 3 november 1998
Kadaster deel/nr: 9346/5

Complexnummer

508651

Complexnaam

H. Fredericus

Woonplaats*

Steggerda

Gemeente*

Weststellingwerf

Provincie*

Friesland

Straat*

Pepergaweg

Nr*

47

Toev.*

A

Postcode*

8395 PB

Woonplaats*

Steggerda

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

BLESDIJKE

Sectie*

D

Kad. object*

739

Appartement

Grondperceel

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

De PASTORIE behorende bij de katholieke kerk te Steggerda is in 1920 in Neo-gotische trant ontworpen door Wolter te Riele en in 1921, met enige wijzigingen ten opzichte van het ontwerp, gebouwd door de aannemers-parochianen Lambert ten Kampe en J. van der Vegt.

De bijkeuken annex doorgang naar de sacristie met aangebouwde garage maken deel uit van het oorspronkelijke ontwerp maar zijn, wegens aanpassingen voor de bescherming van ondergeschikt belang. Het recentelijk aangebouwde portaal aan de achterzijde evenals de gebouwtjes op het erf vallen buiten de bescherming.

Omschrijving

Een blokvormig pand op vierkante grondslag van drie raamtraveeën breedte. Het gebouw bestaat uit twee bouwlagen onder schilddak, thans zonder schoorstenen. De structuur van het gebouw is tamelijk symmetrisch en bestaat uit een raamtravee aan weerszijden van een enigszins risalerende middentravee met de entree en die wordt afgesloten met een bakstenen dakkapel onder zadeldak. De gevels, ingesloten door hoeklisenen, zijn opgetrokken in bruine bakstenen op een trasraam met een rollaag. De gevels zijn verticaal geleed door een lijst langs de bovendorpels van de vensters en worden beëindigd door een gevellijst met gemetselde tand- en muizetandprofielen.

De zuidgevel heeft een ondiep portiek in het middenrisaliet met een stoep en een paneeldeur met siersmeedwerk in de vorm van een Davidster voor het deurruitje. In de boven- en zijlichten gekleurde glas-in-loodramen. In het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bovenlicht van de deur een gebrandschilderd glaspaneel met een haan en een uil. Links van het middenrisaliet een tweelichtvenster; rechts ervan een vijfzijdige erker waarop een balkon met houten balustrade. In de bovenlichten van de erker gekleurde glas-in-loodramen en ruitvormige, gebrandschilderde middenpanelen met voorstellingen van denne-appels, korenaren, lelies van dalen en een druiventros. Op de verdieping twee H-vensters en een balkondeur. In de geveltop van de dakkapel is een drielichtvenster met oorspronkelijke roedeverdeling.

De westgevel wordt gedeeltelijk oversneden door de doorgang naar de sacristie en heeft verder een tweelichtvenster; in de tweede bouwlaag twee H-vensters en een T-venster.

De noordgevel heeft in het midden een achteringang, die in het verlengde ligt van het middenrisaliet aan de zuidgevel. De traphal wordt verlicht door een kruisvenster met glas-in-loodramen. In de ramen bij het eerste bordes zijn gebrandschilderde portretbustes van de H. Bonifatius en de H. Fredericus. De traphal loopt door tot in het dak en is recht afgesloten. In de gevel een twee- en een drielichtvenster en op de verdieping twee T-vensters en een WC-raampje. In het bovenlicht van het tweelichtvenster zijn ronde middenpaneeltjes met een gebrandschilderde voorstelling van bloemen.

In de oostgevel is een dubbele tuindeur met bovenlichten waarin ronde middenpanelen met gebrandschilderde voorstellingen van bloemen (o.a. vaas met drie lelies), een T-venster met tweeruits bovenlicht en geelgekleurd matglas. Op de verdieping drie T-vensters met tweeruits bovenlichten en geel gekleurd matglas.

De structuur van het interieur is herkenbaar en heeft enkele oorspronkelijke elementen behouden waaronder de granitvloeren in de gang en de keuken en het keukenmeubilair.

Waardering

De katholieke pastorie uit 1921 van Wolter te Riele (ontwerp 1920) is van algemeen cultuurhistorisch belang;

- als exemplarisch voorbeeld van de doorwerking van de neogotische traditie in het werk van de architect W. te Riele,

- als essentieel onderdeel van een groter geheel dat vanwege de cultuurhistorische waarde van bovengemeentelijke belang is,

- vanwege de redelijke mate van architectonische gaafheid.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

Pastorie(F)

Monumentnummer*: 508654

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 3 november 1998
Kadaster deel/nr: 9346/5

Monumentnaam**

Calvarieberg

Complexnummer

508651

Complexnaam

H. Fredericus

Woonplaats*

Steggerda

Gemeente*

Weststellingwerf

Provincie*

Friesland

Straat*

Pepergaweg

Nr*

45

Toev.*

Postcode*

8395 PB

Woonplaats*

Steggerda

Situering

Bij

Locatie

Kadastrale gemeente*

BLESDIJKE

Sectie*

D

Kad. object*

739

Appartement

Grondperceel

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Aan de oostzijde van de niet-beschermden begraafplaats ten noorden van de Katholieke kerk ligt een opgeworpen aardhoop met daarop een beeldengroep, een zogeheten CALVARIEBERG. Een dergelijke beeldengroep is typerend voor een Katholieke begraafplaats. De beelden zijn vervaardigd in 1926 door H. Moors te Kevelaer (Duitsland).

Op de opgeworpen aardhoop is een perk aangelegd, bestrooid met verschillende soorten breukstenen. Door middel van grote stenen die zijn gewit, is hierin een patroon gelegd en een opschrift. Aardhoop en perk vallen buiten de bescherming van rijkswege.

Omschrijving

De beeldengroep bestaat uit een voetstuk waarop drie afzonderlijke beelden staan: een gekruisigde Christus in het midden en aan weerszijden Maria en Johannes de Evangelist. Het betonnen voetstuk bootst een rotsbodem na en is geleed: het middendeel is hoger dan de zijkanten. In de geleiding wordt verder de indruk gewekt dat ieder beeld op een eigen voetstuk staat. De beelden zijn gehouwen in natuursteen (muschelkalk of tufsteensoort) en staan op een sokkel.

Waardering

De Calvariegroep in 1926 gehouwen door H. Moors (Kevelaer), is van algemeen cultuurhistorisch belang:

- als oorspronkelijke en voor de begraafplaats bij de kerk vervaardigde beeldengroep,
- als exemplarisch voorbeeld van een dergelijke beeldengroep op een Friese Katholieke begraafplaats,
- vanwege de symbolische relatie met begraafplaats,
- vanwege de redelijke mate van zeldzaamheid van een Calvariegroep op regionaal niveau.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Calvarieberg